

Magyar Bálint

A bűnöző állam

Élet és Irodalom, LIX. évfolyam, 44. szám, 2015. október 30.

„Mi egy tolvajkulcs egy részvényhez képest? Mi egy bankrablás egy bankalapításhoz képest?” – kérdezi Bicska Maxi Brecht *Koldusoperájában*. A maffiaállam esetében pedig kérdezhetnénk mi is, hogy mi egy törvényszegés egy törvényhozáshoz képest.”

A szervezeti kriminológia annak alapján rendszerezi a bűncselekményeket, hogy milyen szervezet követte el azokat. Így különböztet meg vállalati bűncselekményt és állami bűncselekményt. A kormányzat és a vállalatok azonban esetenként együttműködhetnek, sőt egyenesen ösztönözhetik, segíthetik egymást bizonyos bűncselekmények elkövetése érdekében. „A *kormányzati bűnözés* leginkább a fehérgalléros bűnözéssel rokon. Az *állami bűnözés* az állam vagy annak szervei által végrehajtott makroszintű sérelem. A *politikai fehérgalléros bűnözés* pedig olyan bűnözés, amelyet kormányzati pozíciókat elfoglaló személyek vagy azok hálózatai folytatnak annak érdekében, hogy gazdasági vagy politikai előnyöket szerezzenek maguknak vagy pártjaiknak.”¹ (David O. Friedrichs)

Nemcsak *állami bűnözés* létezik azonban, hanem *bűnöző állam* is, vagyis olyan állam, amely rendszeresen, tudatosan és kártékonyan sérti és csorbítja saját állampolgárai alapvető jogait. Egy ilyen államon belül rendkívül szoros a különböző közbeszerzésekből, pályázatadásokból élő gazdasági társaságok és a valójában a hatalom céljait kiszolgáló, politikai bábokként funkcionáló szervezetek összefonódása az állammal, a kormánnyal. Ilyen esetekben a korrupció és az elnyomó rendszer szereplői ezer szállal kötődnek egymáshoz. De érdemes a szóba jöhető államokat tipizálni azok fő bűnözői tevékenysége szerint. Ennek nyomán megkülönböztethetünk „*bűnöző államot*, amelynek a központi projektjét emberiség elleni bűncselekmények” képezik; „*elnyomó államot*, melynek központi projektje állampolgárok vagy azok csoportjai alapvető emberi jogai érvényesítésének szisztematikus megtagadása”; „*korrupt államot*, mely az államnak annak vezetői, rokonai és hozzájuk kötődő személyek javára történő szisztematikus fosztogatása”; és végül „*gondatlan államot*, melyet az jellemez, hogy elmulasztja enyhíteni azokat a szenvedéseket, melyek ügyében az állam tehetne lépéseket.”² A bűnöző államot természetesen az idézett „állami projektek” különböző típusú kombinációi jellemezhetik. (David O. Friedrichs)

1. A hazai jog a bűnszervezetről

A magyar büntető törvénykönyv szerint a „*bűnszervezet: három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja (...) szándékos*

bűncselekmények elkövetése”.^{3A} törvény alkalmazásában az összehangoltság azt jelenti, hogy a bűnszervezet tagjai a „*bűncselekményekkel kapcsolatos feladatokat megosztják*”, ami „*nyilvánvalóan előzetes tervezést, bizonyos fokú irányítást, szervezést feltételez*”. A Kúria 2005-ben meghozott jogegységi határozata⁴ pedig az alábbiak szerint – különböző konkrét ügyek tárgyalását segítő – részletezi is, hogy mit is értsünk a bűnszervezet működésén:

– a bűnszervezet minőségileg más, mint pusztán egyének együttcselekvése; magának a bűnszervezetnek kell hosszabb időre szervezettnek és összehangoltan működőnek lennie;

– az „összehangolt működés” a bűnszervezet fogalmi összetevője, amely tartalmát tekintve nem más, mint a *benne cselekvő személyek egymást erősítő hatása*; ugyanakkor az összehangoltság meglétének nem feltétele a bűnszervezetben cselekvők közvetlen kapcsolata, a más cselekvések, illetve a más cselekvők kilétének konkrét ismerete; a bűnszervezet tagjaként elkövetett magatartás azonban csak annak az elkövetőnek róható fel, aki a bűnszervezet feladatmegosztáson, alá-fölé rendeltségre épített módon kialakított szervezetében a szervezetet ismerve, annak tagjaival állandó kapcsolatban együttműködve fejtett ki tevékenységet;

– a Btk. hatályos rendelkezései nem tesznek különbséget a bűnszervezeten belüli cselekvés hierarchiája („posztjai”), aktivitása, intenzitása szempontjából, ezek a büntetéskiszabás körében értékelendő körülmények;

– a bűnszervezet által a szervezeten kívülálló személynek adott megbízással e megbízott nem vált a bűnszervezet tagjává, mivel ehhez a szervezetbe történő tényleges betagozódás a szervezet belső működésének ismerete és az abban való aktív részvétel szükséges; határozott különbséget kell tenni a bűnszervezet tagjaként, illetve a bűnszervezet (vagy annak bármely tagja) megbízásából elkövetett bűncselekmény anyagi jogi megítélése között;

– amennyiben bizonyított, hogy a bűncselekményt egy tényleges bűnszervezet működéséhez kapcsolódva, illetve annak keretei között követték el, úgy a végrehajtás körülményeiből – különösen a konkrét magatartás mások megelőző vagy további *láncolatos cselekményeit* feltételező jellegéből, ezek szükségszerű és ezért előreláthatóan bekövetkező eseményeiből – lehet következtetést levonni arról, hogy az alkalmoszerű tettes (részes) cselekménye megvalósításakor a bűnszervezetbeni elkövetést felismerte.

Világos beszéd. Bár a jogegységi határozat az embercsempészetet, lányfuttatást, drogkereskedelmet és az ezekhez hasonló jellegű, klasszikusan alvilági szervezeti bűnügyeket segít egységesen értelmezni, sem a büntető törvénykönyv, sem a jogegységi határozat definíciói nem zárják ki az alkalmazás lehetőségét olyan esetekben, amikor a bűnszervezet tagjainak jelentős része a közhatalmi intézmények felső vezetőiből kerül ki. Sőt azt sem, hogy az legyen a bűnszervezetet mozgató, meghatározó elem, azaz *nem a szervezett alvilág, hanem maga a szervezett felvilág*.

2. A Palermói Egyezmény

A nemzetközi szervezett bűnözés ellen 2000-ben elfogadott, és Magyarország által 2006-ban ratifikált Palermói Egyezmény⁵sem zárja ki azt a narratívát, hogy a küzdelem esetleg ne a szervezett alvilági csoportok és az államhatalom képviselői között folyjon, hanem az állam képviselői maguk adják a bűnöző csoport magját.

A Palermói Egyezmény nyomán az Európa Tanács szervezett bűnözéssel foglalkozó szakértői csoportja (PC-S-CO) meg is határozta azokat az ismérveket, amelyek fennállása esetén *bűnszervezetről* lehet beszélni. Mint láthatjuk, a szakértői csoport által a maffia, azaz a szervezett alvilág meghatározására használt kritériumokkal – akárcsak a magyar büntetőjogi szabályozás esetében – le lehet-e írni a szervezett felvilág, azaz a maffiaállam működését is. Az Egyezmény az alábbiak szerint különböztet meg kötelező és esetleges kritériumokat.

A kötelező kritériumok:

- három vagy több személy együttműködése;
- hosszú távú vagy meghatározatlan időre szóló együttműködés;
- súlyos bűncselekmények gyanúja vagy azok elkövetése;
- anyagi haszonszerzési és/vagy hatalmi pozícióba kerülési cél.

Az esetleges kritériumok:

- minden egyes résztvevőnek meghatározott feladata vagy szerepe van;
- valamely belső fegyelmi vagy ellenőrzési forma használata;
- megfélemlítés céljából erőszak vagy egyéb eszközök alkalmazása;
- befolyás kiterjesztése a politikusokra, a médiára, közigazgatásra, a rendészeti szervekre, az igazságszolgáltatásra, illetve a gazdasági élet szereplőire korrupció vagy bármely más módszer alkalmazásával;
- kereskedelmi vagy üzleti jellegű struktúrák felhasználása;
- részvétel a pénzmosásban;
- nemzetközi szintű működés.

3. A maffiaállam mint a bűnöző állam egyik típusa⁶

A laikus olvasónak sem okozhat különösebb gondot, hogy e kritériumokhoz hozzárendelje a maffiaállam megfelelő személyeit, eseményeit. „Mi egy tolvajkulcs egy részvényhez képest?

Mi egy bankrablás egy bankalapításhoz képest?” – kérdezi Bicska Maxi Brecht *Koldusoperájában*. A maffiaállam esetében pedig kérdezhetnénk mi is, hogy mi egy törvényszegés egy törvényhozáshoz képest. Mi egy rablás a tulajdontól törvény- és rendeletalkotási eszközökkel történő megfosztáshoz képest? Mi egy munkahelyi főnök túlkapása a központi tisztogató akciókhoz képest? Mi egy website meghekkelése a frekvenciától történő törvénytelen megfosztáshoz képest? S így mehetünk szép sorjában végig az életünk területein, ahol a közhatalmi intézmények nem a törvényesség és a polgári jogegyenlőség őrei, hanem ellenkezőleg, a magánérdekű önkény intézményesített szervei.

A bűnöző állam központi szereplője nem tetszőleges szerkezetű, kultúrájú hatalmi elit, hanem a maffiaállam esetében – ahogy azt már több helyen bemutattuk – a patriarchális családfő jogosítványait illegitim módon a nemzet egészére kiterjesztő fogadott politikai család nem formalizált, nem legitim testületként működő legfelsőbb, szűk döntéshozói köre. Esetünkben a cselekvő alanyak, *a bűncselekményeket elkövető bünszervezet*nek vannak vezető közhatalmi funkcióval bíró tagjai a hatalmi ágak, valamint azok meghatározó intézményei összességének a csúcsein, vannak közhatalmi szervezetekbe be nem illesztett „tanácsadó” tagjai, valamint bizalmi oligarchái, esetleg strómanjai. A maffiaállam polipbűrója talán egy-két tucat személyből áll. Rájuk állnak a bünszervezet kritériumai: „három vagy több személy”, „hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport”, amelynek van „hierarchiája”, a „benne cselekvő személyeknek egymást erősítő hatása” van, többek között „célja bűncselekmények elkövetése”, az ehhez szükséges „feladatokat megosztják”, a bünszervezeten kívüli személyeknek szükség esetén „megbízást adnak”.

A szervezett bűnözés *láncolatos cselekményei* rajzolják ki az elszigetelt törvénysértések közti összefüggések maffiaállami kontúrjait. Ebben az önmagukban is törvénysértő cselekedetek (mint például zsarolás, csalás, sikkasztás, hűtlen kezelés, pénzmosás, bennfentes kereskedelem, versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési vagy koncessziós eljárásban, vesztegetés, hivatali vesztegetés aktív és passzív formái, hivatali visszaélés, közfeladati helyzettel visszaélés, befolyás vásárlása, befolyással üzérkedés stb.) kapcsolódnak össze magukban nem törvénysértő aktusokkal (például önálló képviselői indítványok benyújtásával, adóhatósági ellenőrzés elindításával stb).

3.1. Bünszervezetben elkövetett tulajdonfosztás – egy közterületi hirdetőcég példáján

Az egyedi láncolatos cselekmény a fenti tényállások legkülönbébb változataiként állhat össze. Idézzük csak fel a fenti büntetőjogi kontextusban az ESMA közterületi reklámcég esetét. Tehát: az adott közterületi reklámcég tulajdonosának egy minisztérium közreműködésével tesznek egy ajánlatot a cége megvételére, és megnevezik a potenciális új, a fogadott politikai család vezető oligarchái közé tartozó tulajdonost is; a cégtulajdonos nem él az ajánlattal, erre – a nem fizikai erőszakkal történő meggyőzés eszközeként – megjelenik nála az adóhatóság, ez sem győzi meg a kiszemelt vállalkozás tulajdonosát, erre – szintén a

vértelen erőszak eszközeként – egy ad hoc képviselői törvénymódosító javaslat parlamenti elfogadásával megfosztják a koncesszióban végezhető tevékenységétől, amitől a cégének értéke erősen zuhanni kezd, majd utolsó lépésként egy másik törvénymódosítással mentesítik a riválisát a szóban forgó vállalkozót tönkretevő törvénymódosítás őt érintő negatív következményeitől. Az egész akció rendkívül rövid idő alatt lebonyolódik. A cég többéves kiéheztetése után a tulajdonos eladja a reménytelen helyzetű vállalkozását, amire ezúttal a Keresztapa új, kedvenc oligarchája tesz közepesen nyomott áron vételi ajánlatot. Ezek után nincs is mit csodálkozni azon, hogy a diszkriminatív, a vállalkozást ellehetetlenítő törvényi rendelkezést is visszavonadják a parlamenttel, hogy a Keresztapához hú új oligarcha teljes kapacitással üzemeltethesse a vállalatot. Szemben a tradicionális maffiával, itt a politikai család a közhatalom vértelen eszközeivel érvényesíti az akaratát.

Ez az ügy magán viseli a maffiaállam bünszervezeti tevékenységének jellemzőit. A cselekmény:

– szándékos bűncselekmény elkövetése (zsarolás, hivatali visszaélés stb.);

– összehangolt, hiszen a legkülönbözőbb hatalmi ágak (miniszteriális, kormányzati ellenőrző és bűnüldöző intézmények, törvényhozás) és magánszemélyek (lásd a kiszemelt kedvezményezett – időben változó – oligarchák) koordinált, meghatározott idejű és sorrendű fellépését igényli;

– a bünszervezet tagjai hierarchikus csoportot képeznek, ahol elkülönül azok személye, akik a teljes akciót átlátják azokétól, akik a hierarchiában csak egy-egy lépés alsóbb szintű végrehajtói (mint például az adóvizsgálatot bonyolító tisztviselők vagy a törvénymódosító javaslatot benyújtó országgyűlési képviselők);

– a bünszervezetben szereplő személyek egymás hatását erősítik, hiszen külön-külön nem tudnák a kitűzött célt (a tulajdonfosztást) elérni.

Az esetek többségében nincs is szükség a teljes folyamat végigpörgetésére, hiszen az áldozatok értik, hogy a fogadott politikai család „ajánlata” – az államhatalom teljes fegyvertárával megtámogatva – „visszautasíthatatlan”. Így a fenyegetés, zsarolás révén létrejövő üzletek az önkéntesség látszatát öltik, hiszen rendszerint csökkenti az áldozat veszteségeit, ha ért a szóból, és hajlandó megegyezni. Ahogy a maffia esetében is elenyésző a fizikai erőszakot elszenvedők aránya az „önkéntes belátás” nyomán védelmi pénzt fizetőkhez vagy szolgáltatást nyújtókhöz képest, úgy a maffiaállam esetében is többnyire elég az illegitim állami erőszak eszköztárát egy ajánlat kíséretében felvillantani az „önkéntes” megegyezéshez. (Talán mondani sem kell, hogy hasonló célokat egy virtigli diktatúrában nem ilyen körülményeskedő, a demokratikus intézményi működést imitáló módon érnek el.)

3.2. Bűnszervezetben elkövetett tulajdonfosztás – a pénznyerő automaták és kaszinókoncessziók példáján

S ha már maffiaállamként határozzuk meg az elemzett autokratikus rendszert, akkor stílszerű a játékautomaták és kaszinók példáján is illusztrálni az állami erőszakkal végrehajtott tulajdonoscseré mechanizmusát. Az évi mintegy 70 milliárd forint adóbevétel termelő *pénznyerő automaták*, köznapi nevükön félkarú rablók üzemeltetésének hatósági felügyeletét az állami Szerencsejáték Zrt. látta el. Érdemes lépésenként áttekinteni ennek az üzletágnak az átrendezését és betagozását a politikai család érdekkörébe:

Első lépés: A döntően vendéglátóipari egységekben található pénznyerő automaták működésének újraszabályozására 2011 szeptemberében került sor, amikor is az addig a játékgépenkénti havi 100 ezer forintos adót egy hirtelen módosító indítvánnyal az ötszörösére emelték, s kötelezték az üzemeltetőket, hogy 2012 októberéig meglévő gépeiket szerveralapú gépekre cseréljék. Az intézkedés eredményeképpen már a törvénymódosítást követő hónapban a játékgépek 60 százalékát adták le az üzemeltetőik. Számuk a következő év folyamán tovább csökkent: 22 ezerről 2 ezerre.

Második lépés: 2012 októberében egy két nap alatt áthajtott törvénymódosítással a kaszinók kivételével betiltották a pénznyerő automaták, valamint játéktértermek és elektronikus kaszinók üzemeltetését. A tiltás érintette azt a pár ezer vállalkozást is, amely az egy évvel korábbi törvénymódosítás követelményeinek eleget téve beruházott szerveralapú játékgépekbe. A kormány szerint ugyanis „a korábbi intézkedések csak részben érték el azt a célt, hogy a leghátrányosabb helyzetben élők ne dobálják játékgépekbe a pénzüket, másrészt súlyos nemzetbiztonsági kockázatok is felvetődtek a szerencsejáték-iparban érdekelt tevékenységével kapcsolatban.”⁷ (*hvg.hu*) A kieső költségvetési bevételeket a kormány az online szerencsejáték megadóztatásával kívánta volna legalább részben pótolni.

Harmadik lépés: A kaszinókat mentesítették a pénznyerő automaták üzemeltetésének tilalma alól, és a kaszinóként beállítható gépek számát 300-ban maximálták, majd 2013-ban 11-re bővítették az országban maximálisan üzemeltethető kaszinók számát.

Negyedik lépés: „A parlament a szerencsejáték törvényt módosítva idén november közepén úgy döntött, a nemzetgazdasági miniszter kiemelt díj ellenében pályázati eljárás nélkül is koncessziós szerződést köthet legfeljebb öt játékkaszinó üzemeltetésére azokkal a szerencsejáték-szervezőkkel, akiket megbízhatónak tart. (...) A másik fontos változás a novemberi módosításban az volt, hogy a szerencsejáték-szervezők levonhatják játékadójukból a koncessziós díj összegét. Ezzel az Andy Vajna érdekeltségébe tartozó Las Vegas Casino jár a legjobban: a módosításnak köszönhetően 1,6 milliárd forinttal kevesebbet fizethet az államnak. A Las Vegas Casino 2012-ben 3,8 milliárd forint nettó árbevétele után 30 százalékos játékadó mellett mintegy 1,1 milliárd forint játékadót, valamint 791 millió forint koncessziós díjat fizetett. Így 1,9 milliárd forintot fizettek be az államnak. Az új szabályok szerint csak körülbelül 300 millió forintot utalhatnak a büdzsébe.”⁸ (*hvg.hu*)

Ötödik lépés: 2014 májusában a kiosztható 11 kaszinókoncesszióból Budapesten ötöt Andy Vajna Las Vegas Casino Kft.-jének, míg a kelet-magyarországi Debrecenben és Nyíregyházán kettőt Szima Gábor Aranybónusz 2000 Kft.-jének ítélte a Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM). Mindezt annak ellenére, hogy a kaszinók üzemeltetésére bejelentkezett az állami tulajdonú Szerencsejáték Zrt. is. De ők kevésbé „megbízhatóaknak” bizonyultak. Mint korábban írtuk, Andy Vajna, az egykori filmproducer, a magyar filmgyártás állami támogatása felett diszponáló kormánybiztos, Orbán közeli bizalmasa. Szima Gábor pedig, aki korábban is utazott már a szerencsejáték-üzletben, a debreceni futballcsapat egykori tulajdonosa, akinek a szerepét a csapatnál már a fia viszi tovább. „Az NGM szerint 4 milliárd forint koncessziósdíj-bevételt és 1 milliárd forint áfabevételt fizetnek majd a költségvetésnek.”⁹ (*origo.hu*)

Hatodik lépés: A kaszinókoncessziók kiosztásával párhuzamosan a parlament lehetővé tette, hogy a kaszinótulajdonosok a koncessziós díjat levonhassák a játékadóból, és még áfa-, azaz forgalmiadó-mentessé is tették azt.

Hetedik lépés: „Andy Vajna és Szima Gábor közreműködésével legalizálhatják magyarországi jelenlétüket az internetes kaszinó- és kártyaoldalakat működtető nagy nemzetközi társaságok – mint például a PokerStars vagy a Bet365. Erre az a törvénymódosítás biztosíthat lehetőséget a kormányoldalhoz közel álló üzletemberek számára, amit az adójogszabályok jövő évi tervezett változtatásairól szóló salátatörvényben nyújtott be a kabinet a parlamentnek. A javaslat egyik pontja lehetővé tenné, hogy a szerencsejátékok után fizetendő koncessziós díjat az engedély birtokosa helyett más – harmadik fél – fizesse meg. Ez akár arra is lehetőséget biztosít, hogy egy külföldi, például offshore jellegű cégen keresztül, bizonytalan eredetű pénzből egyenlítsék ki a számlát, ráadásul az engedély birtokosa ekkor is levonhatja az összeget a költségvetésnek fizetendő játékadójából. A javaslat szerint továbbá online kártyatermet és kaszinót csak azok működtethetnek, akik rendelkeznek hazai kaszinóüzemeltetési koncesszióval – vagyis jelenleg Vajna és Szima.”¹⁰ (*nol.hu*)

Nyolcadik lépés: Andy Vajna és Szima Gábor kaszinóinak adózása – szemben a kiskereskedelmi egységek adózásával – „önbevalláson alapul, a NAV ugyanis nem nagyon lát rá a játékgépekre. Egyrészt az automatákba már nem építették be az integrált ellenőrző készüléket, amely a működése során keletkező adatokat gyűjtené és rögzítené, másrészt szerveralapú összekötésről szó sincs. Így az állam az online pénztárgépek világában a kaszinók esetében sötétben tapogatózik a bevételek tekintetében.”¹¹ (*vg.hu*) Miközben az „iparági szereplők becslése szerint Andy Vajna öt fővárosi kaszinójában mintegy 15 milliárd forint bevétel keletkezhet.”¹² (*vg.hu*)

Kilencedik lépés: Már csak be kellett indítani az itthon készpénzben vagy külföldön számlán tartott adózatlan jövedelmek legalizálására szánt Stabilitási Megtakarítási Számlák törvényekkel biztosított pénzmosó gépezetét.

Így szervez magának szerencsejátékot, szerez kaszinókat a maffiaállam fogadott politikai családjá: kiszorítás, monopóliumteremtés, baráti elbírálás, különleges adókedvezmények, államilag támogatott pénzmosás. És sehol egy csepp vér.

Ez az ügy is magán viseli a maffiaállam bűnszervezeti tevékenységének jellemzőit. A cselekmény:

– szándékos bűncselekmény elkövetése (hivatali visszaélés, befolyással üzérkedés, befolyás vásárlása stb.), tetemes károk okozásával a piac jogkövető – gépeiket szerveralapú gépekre lecserélő – szereplőinek, valamint az államnak közvetve a potenciális adóbevételek jelentős mértékű, közel sem szokványos elengedésével, illetve közvetlenül a kaszinók bevételeinek a NAV rendszerébe bekötött elektronikus pénztárgépek kontrollja alóli diszkriminatív, semmilyen pozitív társadalmi céllal nem indokolható kivonásával;

– összehangolt, hiszen a legkülönbözőbb hatalmi ágak: a törvényhozás, a végrehajtás – kormány, gazdasági minisztérium – és magánszemélyek (lásd a kiszemelt kedvezményezetteket) koordinált, meghatározott idejű és sorrendű fellépését igényli;

– a bűnszervezet tagjai hierarchikus csoportot képeznek, ahol elkülönül azok személye, akik a teljes akciót átlátják azokétól, akik a hierarchiában csak egy-egy lépés alsóbb szintű végrehajtói (mint például a törvényjavaslatot benyújtó országgyűlési képviselő);

– a bűnszervezetben szereplő személyek egymás hatását erősítik, hiszen különállóan nem tudnák a kitűzött célt (a koncessziók átjátszását) elérni;

– részvétel a pénzmosásban, hiszen mind a PokerStars, mind a Bet365 offshore háttérű cégek adóamnesztiát nyerhettek a Stabilitási Megtakarítási Számlák létrejöttével.

De hasonló módon lehetne tárgyalni a trafikkoncessziók vagy az állami földbérletek és tulajdonba juttatások, valamint tetszőleges számú egyéb központilag vezérelt akciót is.

4. A bűnszervezeti cselekmények tipizálása

4.1. A bűnszervezeti cselekmény által okozott kár jellege az állami vagy magánkárosultak szerint bontva:

– *állami vagyont, bevételeket érintő kár:*

– potenciális állami bevételek átjátszása magánkörbe (például az Magyar Villamosművek [MVM] és svájci székhelyű MET energiakereskedő cég közti gázügylet);

– potenciális adóbevételekről történő lemondás (például milliárdos adótartozások NAV-vizsgálat nélküli elengedése);

- potenciális állami bevétel átjátszása magánkörbe (például letelepedési kötvény) – a 250 000 eurón felüli 29 000 euró diszkont, amit a mintegy féltucatnyi eladni jogosult Fidesz-közeli vállalkozás kap;
- állami koncesszió átjátszása magánkörbe (például online szerencsejáték)
- bérleti jogtól történő megfosztás (például a polgári jog alapján a magánbérlet megillető államföld-előbérleti jogtól történő megfosztás)
- önkormányzati vagy állami ingatlanok piaci értéken aluli átjátszása – a politikai család érdekkörén belüli – magánszemélyeknek (például a budapesti belvárosi ingatlanpanama, ahol a hűtlen kezelés gyanúja merül föl);
- pályázati pénzek illegitim eltérítése túlárazott – a politikai család érdekkörén belüli – pályázatok felé (például Simicska Lajos, Mészáros Lőrinc, Tiborcz István sorozatban elért tendergyőzelmei);
- *magánvagyon/bevételre érintő kár:*
 - vagyonfosztás (példája a megtakarításoktól való megfosztás, amely a magánnyugdíjpénztárakban felhalmozott megtakarításokat érintette, de ide tartozik a takarékszövetkezetek kényszerállandósítása, majd ezek átjátszása is);
 - magánvállalkozástól történő megfosztás (például becslések szerint 3-400 magánvállalkozás, példának okáért a korábban kifejtett ESMA-ügy)
 - magánvállalkozások tevékenységének koncessziókötelessé tétele (például dohány kis- és nagykereskedelem)
 - állami koncessziótól, bérleti jogtól történő megfosztás (például játékautomaták, állami földek bérleti jogának szétoztása a politikai családon belül célzottan és a korábbi bérleti és termelési viszonyokra tekintet nélkül)
 - *közkár és magánkár együttes okozása* (például játékautomata- és kaszinókoncessziók átjátszása)

4.2. A bűnszervezeti cselekmény láncolatossága:

- *egylépcsős:* az egylépcsős korrupciós cselekmény alatt a két fél között lezajló, csupán egy ügyletre kiterjedő egyszerű korrupciós tranzakciót értjük. Ezek a cselekmények a klasszikus korrupció körébe tartoznak, esetenként kisebb értéket képviselnek, még ha számosságukat tekintve kiterjedhetnek mondhatók is. A maffiaállam ezen egyedi partizánakciókat igyekszik saját kontrollja alá vonni.

– *többlépcsős*: a többlépcsős láncolatosságú cselekményeknél akár a törvényhozás és a végrehajtás több intézménye, a törvényhozás aktusának és a végrehajtó hatalom szerveinek összetettebb együttműködése is lehetővé válik. A bűnöző állam „mindennapi működésére” sokkal inkább ez jellemző, hiszen az állam és a vállalkozások összefonódásával megvalósuló nagyszabású, piaci helyzetet sokszor alapjaiban újraíró projektek megvalósulásához szükségszerűen csak ilyen összetettebb mechanizmusok alkalmasak.

4.3. A bünszervezeti cselekményben megjelenő korrupciós tranzakciók lebonyolításának intézményi tere:

Egy intézményen belüli:

– „ügyintézői” szint: ez szinte kivétel nélkül egybeesik az egylépcsős, láncolat nélküli korrupciós cselekményekkel. Belátható, hogy a komplikált, akár országos szintű korrupciós tervek megvalósítása pusztán ügyintézői szinten nem bonyolítható: szükségszerűen be kell hogy vonódjon az adott állami intézmény vertikuma is.

– intézményen belüli teljes vertikum: elképzelhetetlen, hogy az egyes központi szervek – mint például a NAV – korrupciógyanús cselekményei (mint amilyenek a jól ismert, milliárdos nagyságú adóelengedések is) a teljes intézményi vertikum tudomása és jóváhagyása nélkül történjenek. Ezekben a konkrét esetekben a „méltányosság” mint a visszaélés eszköze jelenik meg, amelynek eredeti rendeltetése a szorult helyzetben lévő, kisebb köztartozásokkal rendelkező adósok megsegítése volna, és amivel szemben ez a gyakorlat a legnagyobb nyereségét növeli.

Intézményközi:

– horizontálisan: abban az esetben, ha több intézmény működik együtt, mindenképpen ritkának mondható, a felső koordináció megjelenése szükségszerű.

– vertikálisan: a magyar bűnöző állam korábban felvázolt működéséből fakadóan szükségszerűen a vertikum helyeződik az előtérbe.

4.4. A közreműködő intézmények autoritásának kiterjedése:

– *lokális*: az egyes „adóbérlők” tulajdonképpen járandóságként kiutalt domíniumai, mint Hódmezővásárhely vagy Debrecen klasszikus példái a központhoz képest relatíve autonóm, de a politikai családhoz mégis szorosan kapcsolódó területeknek. Bizonyos szempontból a belvárosi ingatlanpanama is ide sorolható.

– *országos*: ide sorolhatjuk például a paksi atomerőmű pályázata körüli anomáliákat, illetve a MET Holding AG-nak az állami tulajdonú MVM-mel bonyolított 50 milliárd forint körüli – jórészt offshore cégeknél lecsapódó – osztlékot eredményező gázolajügyletét.

– *lokális és országos*: klasszikusan ide sorolhatóak a központi vezénnyel, de elsősorban helyi szinten lebonyolított földbérlet- és trafikügyletek, melyek sem központi, sem helyi koordináció nélkül nem mehetek volna végbe.

4.5. A közreműködő intézmények típusa hatalmi ágak szerint:

– *törvényhozás*: a parlament a 2010–2015 közötti időszakban részben testre szabott törvények tömegét hozta meg, amelyek a legtöbbször minden további manipuláció keretében szolgáltak, részben pedig a korrupciós mechanizmusok működtetését generálisan segítő törvényeket, mint például:

– a közbeszerzési értékhatárok felemelése (nagyobb mértékű közbeszerzési korrupció megvalósíthatóságának megkönnyítése);

– a közérdekű adatok indokolatlan titkosításának megkönnyítése (nemzetstratégiai és nemzetbiztonsági szempontokra hivatkozással);

– a pénzügyi törvény;

– a pályázati támogatási összeférhetlenségek felszámolása;

– a politikusok hozzátartozói vagyonynyilatkozatai titkosságának fenntartása;

– a közbeszerzésekből történő visszaélészerű kizárás.

– *végrehajtás* (közigazgatás): központi szervektől kezdve (például az adóhivatal), önkormányzatokon, kamarákon át a földbérletügy kapcsán egészen a Nemzeti Földalapkezelő Szervezetig terjed a közreműködő intézmények sora. Az EU-pályázatkezelő szoftver és adatbázis tulajdonosa, a WELT 2000 esetében felmerül a Terrorelhárítási Központ politikai eszközként való felhasználása is.

– *igazságszolgáltatás*: szelektív bűnüldözés, amely során eddig nem látott mértékben csökkent a korrupciós ügyekben indított büntetőeljárások száma.

– *ezek kombinációja*.

5. A bünszervezeti cselekménnyel elkövetett bűncselekmény(ek) törvényi tényállásai:

zsarolás, csalás – gazdasági csalás, sikkasztás, hűtlen kezelés, pénzmosás, bennfentes kereskedelem, vesztegetés, hivatali vesztegetés [ez utóbbiak aktív és passzív formái], hivatali visszaélés, közfeladati helyzettel visszaélés, befolyás vásárlása, befolyással üzérkedés stb.).

Ahogy semlegesítik a liberális demokrácia intézményes immunrendszerét, úgy halad előre az engedelmességet és behódolást biztosító tanulás és szocializáció folyamata. Ha korlátozzák a nyilvánosság ellenőrző erejét, ha a választási rendszer manipulálásával csökkentik a kormányváltás esélyét, és ha a szelektív bűnüldözéssel gyakorlatilag elveszik a jogorvoslati fórumok korrekt működésébe vetett hitet, az mind a beletörődés és alkalmazkodás irányába hat. Nem lehet nem észrevenni, hogy az ügyészség vezetője is a polipbűró, az összejátszó csapat tagja, és így *nincs eszköz arra, hogy a polipbűró bünszervezetével szemben be lehessen indítani a jogorvoslat, az igazságszolgáltatás gépezetét.*

E szocializációs folyamat eredményeképpen három korrupciós bűncselekménytípus – az aktív és a passzív hivatali vesztegetés, illetve a befolyással üzérkedés – esetében a 2010–2013 között beadott feljelentések száma a felére-harmadára csökkent az azt megelőző négy évhez képest. Ennek egyik oka lehet, hogy „korábban az állampolgárok inkább látták értelmét feljelentést tenni vagy éppen kevésbé féltek a retorzióktól, vagyis attól, hogy a feljelentésük önfeljelentéssé válik”.¹³ (*atlatszo.hu*) De az már több mint árulkodó, hogy – a szelektív bűnüldözés illusztrációjaként – háromszorosára nőtt a feljelentések elutasításának és kétszeresére az elindult nyomozások megszüntetésének az aránya.

A demokratikus intézmények torzulása és a korrupció elíteltjei által koordinált állami felhatalmazással történő tömeges jogfosztások sorozata az Európa Tanács figyelmét sem kerülte el: egy 2014-es, bár még nem elfogadott határozati javaslatának címe – *Corruption as governance regime* – már a bűnöző állam jelenségével történő szembenézés igényét tükrözi.¹⁴

A bünszervezeti cselekmény károsultja	ESMA magánszféra	Földbérletek magánszféra + közszféra	Játékautomaták, kaszinók, online fogadás magánszféra + közszféra	Trafixkoncessziók magánszféra
láncolatossága	soklépcsős	soklépcsős	soklépcsős	soklépcsős
intézményi tere	intézményközi (horizontális és vertikális)	intézményközi (horizontális és vertikális)	intézményközi (horizontális és vertikális)	intézményközi (horizontális és vertikális)
közreműködő intézményei autoritásának kiterjedése	országos	országos és helyi	országos	országos és helyi
közreműködő intézményeinek típusa hatalmi ágak szerint	végrehajtó hatalom (minisztérium, adóhivatal) törvényhozás	törvényhozás, végrehajtó hatalom (minisztérium, Nemzeti Földalapkezelő Szervezet)	törvényhozás, végrehajtó hatalom (minisztérium)	törvényhozás, végrehajtó hatalom
büntetőjogi tényállásai	zsarolás, hivatali vissza- élés, közfeladati helyzettel visszaélés, befolyás vásárlása, hivatali vesztegetés (aktív és passzív)	befolyás vásárlása, befolyással üzérkedés, hivatali vesztegetés (aktív és passzív)	befolyás vásárlása, befolyással üzérkedés, hivatali vesztegetés (aktív és passzív)	hivatali visszaélés, közfeladati helyzettel visszaélés, befolyással üzérkedés, hivatali vesztegetés (aktív és passzív)

XX
XXXX

1 David O. Friedrichs: *Transnational Crime and Global Criminology: Definitional, Typological, and Contextual Conundrums, Social Justice* Vol. 34, No. 2 (2007), 9. o.
http://www.socialjusticejournal.org/archive/108_34_2/108_02Friedrichs.pdf

2 Uo.: 10. o.

3 http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200100.TV, 459. §(1)

4 <http://www.lb.hu/hu/print/joghat/42005-szamu-bje-hatarozat> KÚRIA 4/2005. számú BJE határozata

5 2006. évi CI. törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény kihirdetéséről.

6 A bűnszervezet fogalmi határait feszegető közjogi rendszer minősítéséről lásd még Vörös Imre tanulmányát: *Alkotmányos puccs Magyarországon, 2010–2014*. In: *Magyar polip – A posztkommunista maffiaállam 2*. Budapest, 2014, Noran Libro. 69–96. o.

7 http://hvg.hu/itthon/20121002_Megszavaztak_a_nyerogepek_betiltasat

8 http://hvg.hu/gazdasag/20131209_Tobbezer_felkaru_rablo_lepi_el_Magyarorsz

9 <http://www.origo.hu/gazdasag/20140506-a-kormany-het-kaszinora-adott-ki-engedelyt.html>

10 <http://nol.hu/belfold/vajna-a-neten-is-mindent-visz-1497253> http://hvg.hu/gazdasag/20150616_Vajnat_es_Szimat_online_kaszinoszervezes

11 <http://www.vg.hu/gazdasag/felepult-a-vajna-birodalom-448456>

12 Uo.

13 Oroszi Babett–M.Tóth Balázs: *Polt Péter kinevezése óta meredeken zuhan a politikai korrupciós ügyekben indított büntetőeljárások száma*

<http://atlatszo.hu/2015/02/06/polt-peter-kinevezese-ota-meredeken-zuhan-a-politikai-korrupcios-ugyekben-inditott-buntetoeljarasok-szama/>.

14 Doc. 13551, 25 June 2014, Corruption as governance regime: a barrier to institutional efficiency and progress, Motion for a resolution tabled by Ms Chiora TAKTAKISHVILI and other members of the Assembly